

ՏԱՍՏԵԿԵՐՈՐԻ ՏԱՐԻ

ՄԱՆԿ

Տարեկան գինը 10 ռուբլ, կես տարվանը 6 ռուբլ:
Ստանդին համարները 5 կոպեկով:

Թիֆլիսում գրվում են միմյանի խմբագրատան մեջ:

Օտարադարձացիք դիմում են ուղղակի
Тифлис. Редакция «Манук»

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի և տոն օրերէն):

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով:

Յայտարարութիւնները համար վճարում են
խրաքանչիւր բառին 2 կոպեկ:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՐԻՆ

Թիֆլիս, 26 յունվարի

Հայերի մի դարմանալի սովորութիւնն էլ այն է, որ սկզբում մի օր և է գործին չատ ջերմ կերպով կաշկած են, աշխատում են կազմակերպված ընկերութիւններ սարքել այդ գործը դուրս տանելու համար, բայց երբ կազմվում է ընկերութիւնը, անցնում է մի փուլը ժամանակ,— և յանկարծ մի անհերքելի ստանդութիւն, անտարբերութիւն է առաջ գալիս: Միւս կողմից այս ևս անհերքելի իրողութիւն է, որ հայերը խմբովին դործել չը դիմեն, մեր աղբային գործողները մէջ չը կայ համարակցութիւն, չը կայ բարոյական կապ, ուստի և ընդհանուր այժմով գործելը, ընդհանուր դործին անկազմութեամբ, անաշուտութեամբ, սառնարարութեամբ անձնատուր լինելը, հայերի մէջ հազաւիշտ գործ է: Կրանով բացատրվում է դուրս այն օտարոտի երեւոյթը, որ մեր մէջ միայն այն գործերն են առաջ ընթանում, որոնք անհատական ոյժերի վրա են հիմնված:

Իբրև աղայացի իմ ատածին, ես կը խօսեմ այստեղ «Թիֆլիսի հայերէն գրքերի հրատարակութեան» ընկերութեան գործունէութեան մասին: Մտտ երկու տարի է, որ այդ ընկերութիւնը հիմնվել է և չը նայելով, որ սկզբում ամենամեծ յոյսեր էր տալիս, բայց չը կարողացաւ մինչև

անգամ այնքան արդիւնաւէտ լինել, ինչքան եղել էր մի մասնաւոր անձ, երբ ձեռնարկեց հրատարակել մի քանի գրքեր: Ամբողջ երկու տարվայ ընթացքում ընկերութիւնը իր կողմից միայն չորս գիրք է հրատարակել, այն է «Պատմ. Մովս. Խորենացու» որը իսկապէս արատաւել է, «Ռօբէրդօնի պատմ.», «Մօրիս Բլօկի» ձեռնարկը և «Ուխտաւորը»: Մնացեալ 8 հրատարակութիւնները եղել են մասնաւոր անձանց ձեռքով դեռ ընկերութեան գոյութիւնից առաջ: Ընկերութեան դրնօրինակ գործունէութիւնը միայն այն է ապացուցանում, որ չը պէտք է այդպիսի հաստատութեանց համար այնպիսի անձանց ղեկավար ընտրել, որոնք աւելի յարմար են առևտրական գործերին: Եւ ճշմարիտ, Թ. ընկ. հ. զըր. հրատ. գործունէութիւնը արժանի է ամենայն յանդիմանութեան: Նա, կարծէք, հիմնված է նրա համար միայն, որ մի քանի պարսններ, որոնք «Փորձի» մէջ մի քանի յօդուածներ գրելով կարծում են թէ ամբողջ հայ ազգը պարտաւորացրել են, ընկերութեան հրատարակելի գրքերի սրբագրութեան պատրուակով հարկանք ստանան: Ինչ մի ստիպողական կարիք կար փող ծախսել և Մովսէս Խորեն. պատմութիւնը արտատպելով դրա համար պ. Պալատանեանին, «Փորձ» ամսագրի աշխատակցին՝ 400 ռուբլ տալ իբրև սրբագրութեան վարձ, քանի որ Մովսէս Խորենացու վէճեանի տպագրութիւնը կայ: Եւ դեռ արդարանում են մարդիկ ասելով թէ ընկերութիւնը չունի նվաճական միջոցներ: Ընկերութիւնը միջոց է գրտնում տպել տալ Մովսէս Խորենացու պատմութիւնը, «Ռօբէրդօնի», Մօրիս Բլօկի պէս մի ձեռնարկի թարգմանական, անուստրիական, միջնորդու աւանդու շրջանակի «Վնասանք» միջնորդը: Եւ չիւրը վեր ընկած մնում է, մինչդեռ մեր դպրոցները դուրկ են պիտանաւոր դասագրքերից: Մի ուրիշ, բայց ամենադժուար պահանջութիւնն այն է, որ ընկերութեան վարչութիւնը ինքն չէ

հասկանում թէ ինչ պէտք է գործել. նա չունի գործունէութեան մի որոշ նպատակ, նա չէ հետաքրքրվում իմանալ թէ որ տեսակ գրքեր աւելի հարկաւոր և անհրաժեշտ են հայ ժողովրդին: Քանի որ ընկերութիւնը չունի առատ միջոցներ, նա պէտք է միայն մի ճիշդ ընտրէ իր համար և այն է, կամ դպրոցների համար գասագրքեր հրատարակել և կամ ժողովրդական գրքեր ի լոյս ընծայել, այսինքն գիտութեան գնադան ճիշդը ժողովրդականացնել ընթերցող հասարակութեան մէջ: Օրինակ, ինչ հիմնալի բան կը լինէր, եթէ ստոյճապահութեան վերաբերեալ մի քանի բրօշուրներ հրատարակվէին և քաղաքներում ու գիւղերում ցրվէին: Ընկերութիւնը, չնորհաւ և ջանացողութեամբ Աւետիք Բաբայանցին, մի երկու այդպիսի բրօշուրների հրատարակութիւնը իր հաշիւին է աւել, բայց նա կարծէք դիմամիտ այդ գրքերը չէ ցրվում, որպէս զի առիթ ունենայ արդարանալու և ապացուցանելու Բաբայանին թէ չը պէտք է այդպիսի բրօշուրներ հրատարակել: Եւ հաստատապէս դիտեմ, որ եթէ օրինակ, «Նեղ և խոնավ բնակ.» բրօշուրը ուղարկվէր Վարաբաղի թեմը, այդտեղ առ նուազ 200 օրինակ կը տարածվէր: Չընտրելով հրատարակութեան մի որոշ ճիշդ, ընկերութիւնը միայն տպում է այն գրքերը, որոնք պատահամբ ուղարկվում են իրեն, կամ որոնց համար առանձին միջնորդներ են լինում, կամ թէ որոնց հեղինակները բարեկամական յարաբերութիւն են ունենում ընկերութեան անդամների հետ, ուստի և այդպիսի պատահական հրատարակութիւնները շատ քիչ օգուտ կարող են արտադրել: Այս բոլոր պահանջութիւններից յետոյ, որոնք առաջ են գալիս ղեկավարների անդնդունակութիւնից, մենք պէտք է հասարակութեան ուշադրութիւնը դարձնենք և այն հանգամանքի վրա, որ ընկերութիւնը հարկաւոր չէ համարում, ինչ

պէս երևում է, իր գործունէութեան հաշիւը հրատարակել: Այդ ընթացքը պատիւ չէ բերում վարչութեան, որը դրանով իրոյս է տալիս հասարակական կոնտրօլից: Միւս կողմից՝ այնպիսի գրքեր է հրատարակում, օրինակ Մօրիս Բլօկի քաղաք. տնտ. ձեռնարկը (Թարգ. Պալատանեանի) որոնք ոչինչ օգուտ չեն կարող տալ հայ հասարակութեանը: Այս մեր կարծիքը մենք մի առանձին յօդուածով կապացուցանենք, երբ պատիւ կունենանք ընկերութեան գործունէութեան հաշիւը հրատարակած տեսնել: Իսկ առ այժմ մենք կը ցանկանանք, որ գոնէ ապագայում ընկերութեան գործերի ղեկավարութիւնը աւելի ճիշտ և ընդունակ անձանց ձեռքը անցնէր, որով նա կարողանար մի իրական օգուտ տալ ազգային մատենադրութեան և առհասարակ նպատակը ընթերցանութեան տարածման: Մենք կը բարենաղթվենք նոյն պէս, որ վերջապէս հասնէր հայերի համար այն ժամը, երբ ինքնաձեռնադրութիւնը հազաւիշտ բան չը լինէր և մարդիկ միայն այն ժամանակ յանձն առնէին որ և իցէ մի գործի դեկավարութիւնը, երբ իրանց մէջ գրային ընդունակութիւն և կարողութիւն բարեխղճաբար և աղնութեամբ այդ գործը առաջ տանելու:

Հ. Առաքելեան

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Հինգշաբթի օր, յունվարի 28-ին, տիկին Հրաչայի ընկեթիսին, Թիֆլիսի հայոց թատրոնական խումբը ներկայացրեց «Վիլիսյա» պիւսան, հեղինակութիւն Օկտավ Ֆեօփէի, Թարգմանութիւն Փրանսերէից օրիւրդ Նիխարէթ Նազարբեկեանի:

Պարկատանից ստացած մասնաւոր նամակներից տեղեկանում ենք որ այս տարի Թէհրան

ԴԱՆԻԹ ԲԵԿ

Պ Ա Տ Մ Ա Կ Ա Ն Վ Է Պ
(1722—1728)

Ի. Ե.

Օրհատական գիշերը անցաւ, կրակի, կոտորածի գիշերը: Վաղորդեան արեղակը իր ուրախ ձառադրութիւնը տարածեց մոտիկ դարձած բերդաշրջանի աւերակների վրա:

Բերդից ոչ այնքան հեռու, հայոց բանակատեղում կազմված էր մի առանձին վրան: Այդ վրանը տաղաւարի ձև ունէր, համարեա մի և նոյն ձևը, որ մինչև այսօր էլ կարելի է տեսնել Միւսնայ աշխարհի խաչնարած գիւղերի մօտ: Շրջապատը հիւսած էր եղեգնիւրով, իսկ առաստաղը ծածկված էր թանձր թաղիքներով, որ տարածել էին բարակ, ձկնաձողերի կորած և կամարների վրա *):

Վրանում նստած էր Ներսէս սրբազանը, իսկ նրա հանդէպ չըբած էր խաւի ծերունի վեղիքը:

— Ես, սրբազան, խօսեց նա.— դիմում եմ ձեզ ոչ իբրև վեղիք և ոչ իբրև մի պաշտօնական անձն, այլ իբրև մի հասարակ մարդ սիրտը լի ցաւերով ու վշտ եր ու զի.— Գիտեմ եմ ձեզ այն յուսով, որ հաւատացած եմ, իմ ազգանքները աւելի հեշտութեամբ ընդունելութիւն կը գտնեն մի հողերակաւի մօտ, որի պաշտօնն է քարոզել զիմութիւն, որդրանութիւն և խիղճ, որի կոչումն է ներքի թշնամուն, որին ծանօթ չէ ոյրը, ստեղծութիւնը, նախանձը: Եւ դիմում եմ ձեզ որպէս Յիսուս Քրիստոսի աշակերտի և Նրա վարդապետութիւնը ժողովրդին քարոզողի, նախ Յիսուս Քրիստոսի:

*) Այդ տեսակ վրանները կոչվում են ալա-հուր, թէ հայերի և թէ թուրքերի մօտ մի և նոյն ձևն ունեն:

որ ասում էր. երանք ողորմածներին, որովհետև նրանք ողորմութիւն կը գտնեն: Ողորմեցէք մեզ, սրբազան, ընկած մարդուն այլ ևս ստըով չեն խրվում: Բէկը կընդունէ ձեր խորհուրդները, օգնեցէք ինձ խնդրել նրանից, որ դարաւարցնէ կոտորածը: Այդ մարդիկը, թէ և ձեր կրօնից չեն, բայց Աստուծոյ ստեղծվածներ են: Աստուծոյ շատ հաճելի չի լինի, երբ անասունների, միջատների հետ անգամ անդիմութեամբ են վարվում:

— Ձեր խօսքերը շատ գեղեցիկ են, վեղիք, պատասխանեց սրբազանը նրան ուշադրութեամբ լրսեղաց յետոյ.— և ես ուրախ եմ, որ դուք այնքան կարողացած էք երևում, որ լաւ բմբունել էք մեր կրօնի ոգին: Բայց այն բանը, որ կոչում էք անդիմութիւն, դուք ինքնեղ տուրքերից մեզ: Վարձապետ չի պիտի նախատէ իր աշակերտին. երբ նա նոյնն է գործում, ինչ որ սովորել է իր վարպետից:

— Ի՞նչպէս մենք սովորեցրինք, հարցրեց վեղիքը:

— Այն, դուք սովորեցրէք. ես այս բաղիւն կը բացատրեմ ձեզ: Այդ դաստիարակութիւնը կատարեցիք դուք բոլորովին անգիտակցաբար, ոչ թէ մի տարիկայ մէջ, այլ շատ դարերի ընթացքում: Գուք մի մտաւեցէք, որ դուք մի գաղութական հիւր էք մեր երկրում, այն ինչպիսիքալ հիւրերից մէկը, որ տան տիրոջը սպանում է, իսկ ինքը սկսում է տաքանալ նրա օջախի կրակով: Այդ սպանութիւնը գործեցիք դուք: Այդ երկիրը պատկանում էր մեր նախնիներին: Այստեղ մենք ունէինք մեր թագաւորութիւնը, մեր իշխանութիւնը: Բոլորը ոչնչացրէք դուք: Մեր հայրենիքում մի քար չէ մնացել, որ դուք չը ներկէիք մեր պապերի արիւնիով. մեր հայրենիքում մի տաճար չէ մնացել, որ դուք հարիւր անգամ քանդած չը լինէիք: Ողբան կամեցաք՝ կոտորեցիք, որքան կամեցաք՝ ոչնչացրէք: Հայաստանի եռեսուն միլիոն հայ բնակիչները թողնեցիք հինգ միլիոն միայն. այդ ևս այն մտքով, որ նրանց կենդանի մահացնէք, որ նրանց մերկ ու քայքայած թողնէք, իսկ ինքներդ նրանց

աշխատանքով ապրել կարողանաք: Գուք Ձանկիլ-խանի, Մանգո-խանի, Հուլազու-խանի, Լէնկ-թէ-մուրի և այլ այդ տեսակ հրէշների մեղ մօտ բերած զազանների չար կորիւններն էք: Գուք մեր աշխարհը աւերակ դարձրէք, իսկ Թաթաւաստը, Մօզոլոստը, Աւանտոստը լցրէք մեր երկրից տարած գերիներով: Եւ եթէ ամբողջ օրիւրդ խօսելիք հետ, դարձեալ չի կարող աւարտել այն բոլոր բարբարոսութիւնների աղէտաւոր պատմութիւնը, որ դուք և ձեր նախնիքը կատարել էք մեր հայրենիքում: Մեր կնիկներին, մեր աղջիկներին, մեր երեխաներին, մեր ընտիր տղամարդերին հազարներով լցնում էիք Աստուծոյ տաճարների մէջ, կրակ էիք տալիս և այրում էիք: Ձեր պապերից մէկը կործանեց մեր դքսնէլի մայրաքաղաքը Ալին, այնքան կոտորել տուեց, որ փողոցների միջով արեան վառակներ էին վազում: Բայց դուք ևս չը կտացաւ զազանը, հրամայեց մորթել հազարաւոր ծծկեր երեխաներ, նրանց արիւնով լցրեց մի աճաղին լճակ, մտաւ այդ լճակի մէջ լողացաւ, որ գլխով զովայնէ սրտի բարկութիւնը: Ձեր բարբարոսութիւնը, բացի մարդիկներից, տարածվեցաւ և մեր երկրի վրա: Մեր երկիրը մի ծաղիկալ դրսիտ էր, բուսուցանում էր Աստուծոյ չնորձած բոլոր բարիքները: Բայց դուք նրան բոլորովին անապատ դարձրէք, Միջին Ասիայի տը-խուր անապատների նման, որտեղից որպէս էին եկած ձեր նախնիքը: Մեր հարուստ քաղաքները կործանեցիք, մեր չէն գիւղերը աւերակ դարձրէք, մեր վաճառականութիւնը, մեր արհեստը, մեր ճարտարութիւնը ոչնչացրէք և ամեն տեղ տարածեցիք աղքատութիւն ու սով: Գուք, անապատի դաւալներ, սիրում էք անապատ, ամառութիւն, և մահացութիւն: Ձեզ համար անտանելի է ծաղիկալ կեանքը, մարդկային երջանիկ բարօրութիւնը և աշխատանքի ժողովրդի արդիւնաւոր գործունէութիւնը: Գուք սիրում էք իշխել միայն աւերակների վրա: Ամեն ինչ, որ լաւ էր, ամեն ինչ, որ օգտաւէտ էր, դուք խնցրէք մեզանից, իսկ փոխարէն տուե-

ցիք մեզ ձեր վայրենութիւնը, ձեր անկրթութիւնը: Եւ այժմ դարմանում էք, որ մենք վարվում ենք ձեզ հետ մի և նոյն եղանակով, ինչպէս դուք վարվել էք մեզ հետ հաղարաւոր տարիների ընթացքում:— Հիմայ հասկանում էք, որ դուք ինքներդ այդպէս դատաւարակեցիք մեզ, որ դուք ինքներդ սովորեցրէք մեզ անդիմութիւնը:

— Հասկանում եմ... պատասխանեց վեղիքը:— Բայց որդիս ինչու է մեղաւոր, որ տուէ իր պապերի յանցանքների համար:

— Որդին մեղաւոր չէր լինի, եթէ ինքն էլ մի և նոյն կերպով չը գործէր, եթէ ինքն էլ չը չարութեան իր պապերի բարբարոսութիւնը, ասաց սրբազանը:— Գուք չը փոխկցաք, դուք մնացիք նոյն պէս անկրթ, նոյնպէս վայրենի, որպէս էիք հազար տարիներ առաջ: Ամբողջ աշխարհը փոխվեցաւ, դուք մնացիք մի և նոյնը:

— Ի՞նչու չը կրթեցիք մեզ, քանի որ դուք ձեր քաղաքակրթութեամբ աւելի բարձր էիք մեզանից, հարցրեց վեղիքը:

— Այդ մեր յանցանքն է, պատասխանեց սրբազանը:— Բայց ձեզ կրթելու համար մի մեծ դժուարութիւն, մի մեծ արդեւք կար: Ձեզ կրթելու համար հարկաւոր էր նախ ձեր ձեռքից խլել սուրը և նրա փոխարէն տալ դիմիք: Այդ անելու համար մենք բաւական ուժ և պատրաստակամութիւն չուէինք: Մի ժողովուրդ չէ կարող կրթել միւսին, երբ ինքը գտնվում է նրա իշխանութեան ներքոյ: Վարժապետը պէտք է ազատ լինի իր աշակերտների վերաբերութեամբ: Մենք ձեզ կարող ենք կրթել, երբ դուք մեր հպատակներ կը լինէք:

— Այդ անկարելի բան է, ասաց վեղիքը դառն ժպիտով:— Խաւմը չէ հպատակում, իսկովը տիրում է, իշխում է...

Նկատելով, որ իր վերջին պատասխանը անատարածութիւն գործեց սրբազանի վրա, նա փոխեց խօսքը, ասելով.

— Սրբազան, ես համաձայն եմ ձեզ հետ, որ մեր նախնիքը և մենք ինքներս վատ ենք վարվել

նում եղանակը շատ փոփոխական է: Յոնովարի 6-ից երեք օր ու զիշեր ցուրտ անձրևներ էին գալիս, ահապես որ շատ բնակարաններ քանդվեցան և առաստաղների փլատակների տակ մի քանի մարդիկ մեռան: Մերձակայ Շեմրան սարի վրա բառական ձիւն է եկած:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԹԻՒՐԻՒՄ

Կ. Պօլիտ. «Polit. Corresp.» լրագրին գրում են: Չանապան Հանգամանքների շնորհիվ սուլթանը դառնացած էր Անգլիայի դէմ: Այժմ այդ զգացմունքը այնքան սաստկացել է, որ, ինչպես նորերումս յայտնեց այստեղի քաղաքագետները մէկը, սուլթանը աւելի թշնամաբար է վերաբերում Անգլիային, քան թէ Ֆրանսիային: Այդ թշնամութեան առաջին պատճառը Անգլիայի վարմունքն է ուսումնական վերջին պատերազմի ժամանակ: Թէպէտ անգլիական կառավարութիւնը պաշտօնապէս յայտնեց, թէ ինքը չէզոք կը մնայ և թէ 'ի նկատի կուենանայ միայն իր սեփական շահերը, այնուամենայնիւ Հինդի Լայարդ շատ անգամ Հաւատացում էր, որ նրա մասնաւոր կարծիքի համեմատ, Անգլիան չի իրագործի այդ քաղաքականութիւնը և ստիպւած կը լինի Թուրքիային գործնական օգնութիւն հասցնել: Սուլթանը չէր կարող հաւատալ, որ Լայարդ ճշմարիտ միայն իր մասնաւոր կարծիքն է յայտնում, մանաւանդ որ այդ ժամանակներում զննապետ Գամ Լօնգօնից եկաւ Կ. Պօլիս և պաշտօնապէս հարցրեց բանիկը Գանսօնից, թէ որքան ժամանակ հարկաւոր կը լինի Գարգանիւն մէջ պատերազմական պատրաստութիւններ տեսնելու համար: Գանսօն իր կողմից դիմեց կառավարութեանը նոյն հարցով և, թէպէտ Անգլիան ուղղակի չը խախտեց իր չէզոքութիւնը Թուրքիայի վերաբերութեամբ, բայց դրանից համարժեցեալ ծագեցաւ, որ Անգլիան նշանաւոր դեր

կը խաղայ պատերազմական բեմի վրա: Բաւական էր, որ Թուրքիայի յոյսերը այդ գործի վերաբերութեամբ 'ի զուր անցան, սուլթանը աւելի էլ զայրացած էր, երբ Գուլջինիօի գործի ժամանակ Անգլիան առաջարկեց ծովային ցայեր անել նոյնպէս և Զմիւրնիայի մօտ: Բացի այդ, անգլիական հիւպատոսը Վայրիէի մէջ, վերադառնալով Լօնգօնից, այցելեց Կ. Պօլիս և հաւատացրեց սուլթանին, թէ Անգլիան մտադիր է ամրացնել սուլթանի ազդեցութիւնը Եգիպտոսի մէջ, մինչդեռ Վայրիէի առաջ ցայ գործերուց յետոյ այդ պետութիւնը հետեւեց հակառակ քաղաքականութեանը: Ուրիշ շատ փաստեր էլ նպաստում էին սուլթանի անբաւականութեան սաստկանալուն: Որինտի, մի անգամ անգլիական դեսպան Գօշէն եկել էր պալատը անայլին հազուստով: Ճշմարիտ է անգլիացիները օրվայ ընթացքում երբեք սև հագուստ, մանաւանդ Փրակ չեն հագնում, բայց այնու ամենայնիւ Գօշէնի վարմունքը սուլթանին յանգուզն երեաց: Գօշէն ամենից մեծ անբաւականութիւն բարձրացրեց նրանով, որ Թոյլուութիւն խնդրեց ներկայ գտնվել բայրամի հանդիսին: Թոյլուութիւնը տրվեցաւ և Գօշէն եկաւ կրօնական հանդիսին դեսպանատան քարտուղարների և վեց կանանց հետ, որ շատ զարմացրեց սուլթանին: Անբաւականութիւնը աւելի էլ սաստկացաւ, երբ այդ կանայք զոռան զահեւութեամբ անցան այնպէս էին նայում, ինչպէս թաղործական ներկայացումներ: Այս տարի դեսպանատներին թոյլ չը տուին ներկայ գտնվել բայրամի հանդիսին և դրա համար պատճառ բերին Գօշէնի վարմունքը: Սուլթանին ներկայացած բոլոր անգլիացիները միշտ ցոյց են տուել իրանց ազգային հպարտութիւնը, մինչդեռ միւս ազգութիւնների ներկայացուցիչները աշխատել են փոքրի շատե յարմարվել արեւելեան սովորութիւններին: Ժանդարմների բաժնի մէջ ծառայող անգլիացի օֆիցերները անգլիական դեսպա-

նատանը զեկուցումն ուղարկեցին գործերի գրութեան մասին նահանգներում որոնց նրանք այցելեցին սուլթանի յանձնարարութեան համեմատ: 'ի հարկէ այդ գործը բացարձակ կատարվեցաւ, առանց դաւաճանութեան, բայց որովհետեւ Թուրք կառավարութիւնը այլ ևս դաշնակից չէր համարվում, այդ գործն էլ փառ տալուութիւն գործեց: Բոլորովին ուրիշ կերպ էին վարվում գերմանացի աստիճանաւորները, որոնց Բ. Գուլբը հրաւիրել էր և որոնք կատարեալ հաւատարմութեամբ էին ծառայում սուլթանին: Յունական հարցի լուծվելուց յետոյ անգլիական դեսպանատնը սկսեց խօսել Հայաստանի մասին: Բացի այդ անգլիացիները անդադար գնահատվում էին, պաշտպանում էին անգլիական հպատակներին և խառնվում էին ամեն տեսակ գործերի մէջ, մի խօսքով նրանք անտանելի դարձան: Սուլթանը այդպէս էր տրամադրված, երբ լուր ստացաւ, որ Անգլիան և Ֆրանսիան դիմել են եգիպտական խեղդիլին և յանձն են առել հովանաւորութիւնը եգիպտոսի վրա: Ինչպէս երևում է ներկայումս Թուրքիան աւելի փառ յարաբերութիւններ ունի Անգլիայի հետ, քան թէ բոլոր միւս պետութիւնների հետ:

ՅԲԱՆՍԻՄ

Փարիզից յունվարի 27-ից լրագրիւններին հաղորդում են հետեւեալը: Նրէկ երեկոյեան 9 ժամին Գամբետտա և բոլոր մինիստրները ձաշեցին Գրեվիի մօտ: Գամբետտա ուրախ և հանդիստ էր և մնաց նախագահի մօտ մինչև 11 ժամը: Նա յայտնեց, թէ իր անկման պատճառը ոչ թէ ընտրութիւններն են ցուցակների համեմատ, այլ սահմանադրութեան վերաբնութեան հարցը: Նոյն բանը այսօր գրում են նրա լրագրիւնները: Բայց այդ յայտնութիւնը ճշմարիտ չէ, որովհետեւ ընտրութիւնների ժամանակ իր արտասանած ձառնքով նա փճողականապէս պաշտպա-

նում էր պատգամաւորների և սենատի անդամների ընտրութեան ձեռի փոփոխելը: Հասարակական կարծիքը առհասարակ Գամբետտայի կողմը չէ, որ ոչնչացրեց նրա վրա դրած մեծ յոյսերը և երկրին նոր դժուարութիւններ պատճառեց:

Գամբետտայի լրագրիւնները սաստիկ զայրացած են: „Republique Française“ լրագիրը նկատում է, թէ սահմանադրութեան վերաբնութեան համար ընտրված պատգամաւորների ժողովը այդ վերաբնութեան վերաբնութեան համար ընտրված պատգամաւորների ժողովը պարծրեց: Վարված լինելով վերանորոգութիւններ իրագործելու համար, պատգամաւորների ժողովը դաւաճանեց այն մինիստրներին, որոնք վերանորոգութիւններ էին առաջարկում: Պատգամաւորների ժողովը Գամբետտայի մինիստրութիւնը պէտք է փոխարինէ այնպիսի կառավարութեամբ, որ կենսական աւելի մեծ նշանակություն և կարողանայ երկարատե լինել: „Union Republicaine“ լրագիրը նկատում է՝ „մենք տեսնեցինք ստույգ անկման պատճառը ցուցակներով ընտրութեան հարցն էր: Գամբետտայի բարեկամները պնդում էին, որ նա ընկաւ, պաշտպանելով չափաւորութեան սկզբունքները, բայց փաստերը դրան հակառակում են: Պատգամաւորների ժողովը ընդլիմացաւ մինիստրութեանը, որպէս զի ժողովի արձակման առաջն առնէ, պաշտպանէ իր արժանաւորութիւնը և երկիրը նոր պատահարներից: Կլեմանտի „Justice“ լրագիրը պնդում է, որ Գամբետտա առ յաւիտեան կորցրեց իր հեղինակութիւնը և ժողովրդի սէրը:

ձեր ազգի հետ: Ես բոլորովին արդարացում եմ այն պատճառները, որ ստիպեցին ձեզ սուր բարձրացնել մեր դէմ: Բայց երբեք չեմ կարող իրաւացի համարել, երբ դուք կանցնէք չափն ու սահմանը մարդկային խղճի, և յաղթող մարդու մեծահոգութիւնը կը փոխարինէ բարբարոս անգիթութիւնով:

—Ես բացատրեցի ձեզ, որ այդ անգիթութիւնը ձեզանից սովորեցինք:

—Այդ ուղիղ է, բայց քրիստոնեային վայել չէ, ասաց վեզիրը:— Ես կը պատասխանեմ ձեզ ձեր կրօնի վարդապետի խօսքերով. դուք պարտաւոր էք ձեր թշնամիներին սիրել, դուք պարտաւոր էք ձեզ անխնայներին օրհնել, դուք պարտաւոր էք ձեր ատելիներին բարութիւն անել, դուք պարտաւոր էք ազօթել նրանց համար, որ միշտ նեղացնում են, որ միշտ չարաբարում են ձեզ:

Սրբազանը սկսեց ծիծաղել:

—Այդ բոլոր պատուիրանները մենք կատարել ենք, վեզիր, աւելի քան հազար տարի մենք հնազանդ էինք այդ պատուիրաններին: Բայց փոխանակ չահվելու, նրանց մէջ գտնեք մեր զօրաղորդութիւնը: Մեր վիճակը աւելի և աւելի ծանրացաւ: Մենք կոչուրինք բոլորը, ինչ որ ունենինք, և վերջապէս օտարի լծի տակ ստրուկ դարձանք: Մենք կարծում էինք, թէ սիրելով մեր թշնամիներին, բարութիւն անելով մեր ատելիներին, այսպիսով կը փափկացնենք նրանց բարք ու վարքի կոշտութիւնը, կը մղձաճենք նրանց վայրենութիւնը և փոխադարձապէս սէր կը փայլելը: Նրանց կողմից: Բայց կեանքի փորձի մէջ ընդհակառակն եղաւ: Մենք հաւատարիմ մնացինք մեր փրկչի հրամանին, ով որ մեր ձախ երեսին ապականող դարկեց, աչիւ էլ չուր ուռեցինք: Եվ որ մեր շապիկը պահանջեց, մեր պատմութեան էլ նրան տուցինք: Բայց արդիւնքն ինչ եղաւ:— Այն, որ մեր հնազանդութիւնով, մեր դժարբերութիւններով աւելի լրացրինք մեր թշնամուն, աւելի գրգռեցինք նրա կատաղութիւնն ու ընչա-

քաղցութիւնը: Մեր խոնարհութիւնը, մեր հեղուկութիւնը նկատելով, մեր թշնամին աւելի բռնացաւ: մեզ վրա և աւելի սաստիկ կերպով սկսեց ճնշել, որովհետեւ մեզ Այդ էր պատճառը, որ մենք վերջի վերջոյ խնդրի եկանք, սկսեցինք մեր թշնամիներին հետ վարվել նոյն կերպով, ինչպէս նրանք են վարվում: Եւ այդ վարմունքը դուք ինքներդ սովորեցրել մեզ:

Վեզիրը ոչինչ չը գտաւ պատասխանելու:

—Ասացեք, խնդրեմ, հարցրեց սրբազանը:— Դուք ինչպէս կը վարվէք մեզ հետ, եթէ այդ կոխի մէջ յաղթութիւնը ձեր կողմը լինէր:

—Մենք ձեզ կը կոտորէինք:

—Այսպիսով էք դատապարտում մեր մէջ մի և նոյն վարմունքը, երբ յաղթութիւնը մեր կողմն է:

—Նրա համար, որ ձեր կրօնը ձեզ հրամայում է ներել, իսկ մեր կրօնը մեզ հրամայում է կոտորել:

—Դուք դարձեալ կրօնի վրա էք հիմնում ձեր պատասխանները:

—Որովհետեւ կրօնաւորի հետ եմ խօսում:

—Այո, կրօնաւորի հետ էք խօսում, ասաց սրբազանը:—Բայց մի մոռացե՛ք, որ այդ կրօնաւորը միացրել է իր մէջ թէ պատերազմող և թէ ազօթող մարդու յատկութիւնները:

—Այդ ես աչքի առաջ ունեմ, պատասխանեց վեզիրը, պահպանելով իր սառնասրտութիւնը:— Բայց մի հարց եմ առաջարկում ձեզ. ինչպէս կը վարվէք Աստուած յանցաւոր Սողոմոնի և Գոմորի հետ, եթէ գտնելու լինէր նրանց մէջ դո՛ւք մի քանի արդար մարդիկ:

—Այդ քաղաքները այլ ևս չէր այրի կրակով, պատասխանեց սրբազանը:

—Ես բոլորովին համաձայն եմ ձեզ հետ: Մեր նախնիքը և մենք նոյնպիսի յանցաւորներ ենք եղել, որպէս Սողոմոն և Գոմորի չարագործները: Բայց եթէ մի մարդ եղել է այդ բերդի մէջ արդարաւոր, ճշմարտասէր և զիջած դէպք տառապեալ-

ները, միթէ դուք այդ մի մարդու համար չէիք խղճայ միաներին:

—Ո՛վ է այդ մարդը:

—Նա, որ խօսում է ձեզ հետ:

Սրբազանը մտածութեան մէջ ընկաւ: Վեզիրը ատալ ապաւն իր խօսքը:

Ես ձեզ չեմ խաբում, սրբազան, և խաբելու սովորութիւն երբեք չեմ ունեցել: Դուք կարող էք տեղեկանալ բոլոր հայերից, որ բնակվում են այդ բերդում, դուք կարող էք հարցնել բոլոր հայ զինուորայիններից, որ գտնվում էին մեր խշնամութեան ներքոյ: Ես եղել եմ միշտ ողորմած դէպք այդ ժողովուրդը, որովհետեւ իմ նախնիքը նոյնպէս հայեր են եղել և մեր ընտանիքի մէջ դեռ պահուել են այդ ազգի բարոյականութեան նշանները: Եւ, իբրեւ վեզիր, միշտ աշխատել եմ մեղմացնել իմ բռնապետի անգիթութիւնը, և որքան կատարելութիւնից: Ոչ թէ նրա համար, որ ես մի առանձին համակրութիւն ունեի դէպք թրիստոնեային, ոչ, այլ առաւելապէս այն պատճառով, որ թրիստոնեայինը մեզ համար լաւ հպատակներ էին, մեր կաթնասու կովն էին, պէտք էր խնամք տանել նրանց վրա: Ես բաւական փաստեր ունեմ իմ խօսքերի ճշմարտութեան մասին, բայց աւելորդ եմ համարում մի առ մի յիշել: Շատ անգամ հայերի վերաբերութեամբ իմ միջամտութիւնները, իմ բարեխօսութիւնները են: Թարկել են ինձ իմ բռնապետի բարկութեանը, մինչև անգամ պատժին: Հէնց այս դիշեր նա հրաժայեց ինձ բռնապետի և ինձ այս առաւօտ հրապարակի վրա պիտի գլխատու տար, եթէ յաջողութիւնները նրա կողմը լինէին:

Սրբազանը դարձեալ դժուարանում էր հաւատալ նրա խօսքերի անխեղճութեանը: Վեզիրը մօտեցաւ, բռնեց նրա փէշից և իր աղբաւոր աչքերը դարձնելով նրան, ասաց.

—Նստե՛նք: Եւ աղաչանքով իմ աղաչանքով իմ և առաքելութիւնը վարձատրված լինի, դրանով

դուք կը սովորեցնէք մարդիկներին բարի լինել:

—Գարութիւնը և առաքելութիւնը պէտք է վարձատրել, պատասխանեց սրբազանը:— Բայց նախ քան խոստանալ, թէ կարող եմ կատարել ձեր խնդրը, ես հարկաւոր եմ համարում մի բան հարցնել ձեզանից, յուսով եմ, որ անկեղծութեամբ կը պատասխանեք:

—Հարցրե՛ք:

—Դուք ինչ տեսակ յարաբերութիւններ կը պահպանէք մեզ հետ մեր այդ բոլոր կոխներից, մեր յաղթութիւններից յետոյ:

—Ես կը մնայ ձեզ անհաշտ թշնամի:

—Իսկ հայ ժողովրդի վերաբերութեամբ:

—Կաշխատեմ կրկին մեր խշնամութեան տակ ձգել:

—Իսկ մահմադական ժողովրդի վերաբերութեամբ:

—Կաշխատեմ նրանց զրգուել ձեր դէմ, որ թօթափին օտարի լուծը: Յուսով եմ, որ դուք չէք դատապարտի իմ մէջ այդ սէրը դէպք իմ կրօնակիցները, որովհետեւ մի և նոյն սէրը ունեւք դուք ձեր ժողովրդի վերաբերութեամբ:

—Ես յարգում եմ ձեր անխեղճութիւնը, ասաց սրբազանը:—Բայց դուք մի բոսկ սուսջ խոստովանվեցա՛ք, որ ձեր նախնիքը հայեր են եղել:

—Իսկ ես մահմադական եմ և իմ կրօնի համաձայնաբարութիւնն ունեմ:

—Ձեր կրօնը ձեզանից ոչ ոք չէ խլում. բայց դուք ազգով հայ էք:

—Մահմադականութեան մէջ ազգ չը կայ. ամբողջ իսլամը մի ժողովուրդ է կազմում:

Սրբազանը փոքր ինչ մտածելուց յետոյ, ասաց.

—Եւ, ես ցանկութիւն չունեմ բռնապետ ձեր համոզմունքների վրա, թէ ես նրանք ծուռ ու սխալ են: Խոստանում եմ օգնել ձեզ և բէկին ընդունել տալ ձեր խնդրը, միայն այն պայմանով, որ դուք հէնց այս օրից թողնէք մեր տիրապետած երկիրը:

ան-
Հա-
Գաւ-
վրա-
արու-
ԳԵՄ-
ԼԵ-
դրու-
րված
ննու-
լինե-
Հա-
աճա-
նորո-
ամա-
տու-
կա-
մեծ
րատե
սգիր
թեան
դէմ,
նուոր-
որդան
հետ-
տու-
ձառը
թեան
ս այդ
տու-
եկամ
զանե-
բայց
Պատ-
մինիս-
պման
նաւո-
երեց:
ւմ է,
իր
լինել:
է
է
բայց
տարեկ
մի
ան-
որ կը
ներկայ,
ուսակ
մ, որ
ուրդ
ի իմ
ունենք
ասաց
ուսու-
լ:
ի նա-
բայց
ամ-

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ

Անցեալ տարվայ վերջը Յունաստանի մէջ կատարուեցաւ պատգամաւորներ ընտրու-
թիւնը: Այս անգամ ընտրուեցան պատգա-
մաւորներ նոյնպէս և Յունաստանի Հետ նո-
րերում միացած երկրների մէջ: Ընտրու-
թիւնների կանոնաւորութիւնը ստուգելուց և
պատգամաւորների խմբերի կազմելուց ա-
ռաջ դժուար է դատել թէ ո՞ր կողմը յաղ-
թեց՝ կառավարութիւնը, թէ ընդդիմադրա-
կան կուսակցութիւնը: Լրագիրներից այդ
գործի մասին ոչինչ որոշ եզրակացութեան
չէ կարելի հասնել, որովհետեւ ինչպէս կա-
ռավարական լրագիրները, նոյնպէս և ընդ-
դիմադրական կուսակցութեան լրագիրները
հաւատացնում են, թէ ընտրութիւնների ժա-
մանակ յաղթեց այն կուսակցութիւնը, որի
շահերին այդ լրագիրները ծառայում են:
Եթէ հաւատարմը ընդդիմադրականների լրա-
գիրներին, այդ կուսակցութեան առաջնորդը
Տրիկուպիսն է, որ մի քանի անգամ յունա-
կան միներտութեան նախագահ է եղել:
Գեկտեմբերի վերջին օրերում նա վերա-
գարծաւ Աթէնք և նրան դիմաւորեցին նրա
կուսակցի բազմաթիւ պատգամաւորներ և
քաղաքացիներ: Երբ Տրիկուպիս առաջին
անգամ թատրոն գնաց, նրա կուսակցիները
նշանաւոր ցոյցեր արին: Այնու ամենայնիւ
յայտնի չէ, թէ պատգամաւորների ժողովի
մէջ Տրիկուպիսի կուսակցութիւնը, թէ կա-
ռավարական կուսակցութիւնը մեծամաս-
նութիւն կը կազմէ: Պարլամենտի առաջին
նիստերից կերակայ, թէ արդեօք կրնին Կու-
մունդուրտի այժմեան միներտութիւնը:
Թէսալոյայի մէջ հրատարակվող լրագիր-
ները հաղորդում են, թէ այդ նահանգի
բոլոր քաղաքներում թիւրքերը ուրախու-
թեամբ մասնակցում էին ընտրութիւններին
և նշանաւորն այն է, որ ինչպէս թիւրքերը,
նոյնպէս և քրիստոնեաները անկողմնապա-
հութեամբ դնահատում էին ընտրվողի ար-

ժանաւորութիւնները, ուշադրութիւն չը
դարձնելով կրօնի զանազանութեան վրա:
Այդ պատճառով Թէսալոյայի մէջ ընտրված
պատգամաւորների թիւում թիւրքեր էլ կան,
որոնցից մէկը շատ ծեր լինելով, գուցէ կը
նախագահէ պարլամենտի մէջ նրա բացման
ժամանակ:
Լարիսայի մէջ գեներալ Սուցի, նրա ըշ-
տաբի և բազմաթիւ ժողովրդի ներկայու-
թեամբ օժիւցեալ մի երկաթուղու շինութեան
սկիզբը, որ Լարիսայից պէտք է տանէ Վօլոս:
Այն ժամանակից, որ Թէսալոյան միա-
ցած է Յունաստանի Հետ, յունական կառա-
վարութեան կարգադրութիւնների շնոր-
հիւ այդ նահանգի մէջ աւազակութեան
ոչ մի դէպք չէ եղել և ամբողջ նահանգի
մէջ կարելի է ապահով ձանապարհորդել:

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Մէկ ամբերկական լրագիր հաղորդում է, որ
ամբողջ երկրագնդի վրա 34,274 լրագիրներ
և պարբերական թերթեր են հրատարակվում,
10,600,000,000 օրինակ քանակութեամբ: Եւրո-
պայում հրատարակվում են 19,557 լրագիրներ,
Հիւսիսային Ամերիկան երկրորդ տեղն է բռնում
—12,400, Ասիայում—775, Հարավային Ամերի-
կայում—609, Աւստրալիական Ասիայում—661 և
Աֆրիկայում—132: Այդ լրագիրներից 16,500
անգլիական լեզուով է հրատարակվում, 7,800—
գերմանական լեզուով, 3,850 ֆրանսիական և
1,600-ից աւելի սլաւոնական լեզուով: Իւրաքան-
չիւր օր դուրս են գալիս 4,020 հրատարակութիւն-
ներ, չարաթիւ մէկ անգամ և աւելի պակաս—8,508:
«Voltaire» լրագիրը հաղորդում է հետևեալ
պատմութիւնը: Մայրը իւրաքանչիւր օր իր աղջ-
կան նախաձայնի համար մէկ խնձոր էր տալիս,
որ նա իր հետ տանում էր ուսումնարան: Մի ան-
գամ աղջիկը խնձորը յետ բերեց: «Նո՛ւ է պա-
տահել քեզ, հարցնում է վախեցած մայրը, ար-
դեօք ատճղ ես դուստրս:—«Ատճղ եմ, մայրիկ,
բայց իմ բնկերունքն, իմանա, պատժված է. նը-
րան նախաձայնի համար չոր հացի կտոր տուին»:

պանիչ էր նրա համար: Բայց նա յանձն առեց
այդ ծանր գործարկութիւնը բազմաթիւ մուսու-
մանների կիսանդրի փրկելու համար:
«Գինիից դարձած քաղցիւր աւելի թունո՞ղ է լի-
նում...» մտածեց սրբազանը և տխրութեան մը-
ռայր անցաւ նրա բազմահոգ դէմքի վրա: Այդ
մարդը, որպէս ինքը խոստովանեց, հայոց ծաղու-
մից է Նոր կրօնի մարտաւարութեան հետ միաց-
րել է և հայի խելքը: Կա շատ վտանգաւոր բան
է: Հայի խելքը հայի դէմ աւելի կորստաբեր
հետևանքներ է ունենում, քան թէ օտարները:
Հայը ընդունելով մի նոր կրօն, աւելի խաւարա-
միտ, աւելի վեհասկար է դառնում իր աղքա-
թեամբ, քան նոյն կրօնին պատկանող ամբողջ
հասարակութիւնը, որը մեր ազգից է: Ոչ որ
այնքան չէ միասնել հայոց հայրենիքին, որքան
մեր արիւնակից դաւաճանները, որոնք մեզ թող-
նելով, անցան թշնամու կողմը: Ինչից է այդ:
Գժուար է հասկանալ, բայց դժբախտաբար այդ-
պէս է...
Նա դուրս եկաւ իր վրանից և սկսեց գնալ
ծերունի վեղերի ետեւից: Արեգակը բաւական
բարձրացել էր հորիզոնի վրա, բայց ձորի անտա-
ռապատ խորութեան մէջ տակաւին փրմութիւն
էր զգացվում: Վաղորդան խոնաւ գոլորշիները
բարձրանալով ծմակների միջից, տեղ-տեղ բաւ-
բալի աշաղկն կտորտանքի նման խոտանում էին
և ձիւնափայլ մատախուղի ձև էին ստանում: Ա-
մենուրեք տիրում էր բուրբիւն և անդրբուրբիւն:
այլ ևս չէին լսվում գիշերային հրացանաձգու-
թիւնների ձայնները:

Բէկը, աչքերը յառած դէպի բերդը, իր երկու
ուղեկիցների հետ, առաջ էր գնում: Նրա սառն-
դէմքի վրա չէր երևում ոչ յաղթողի ուրախու-
թիւնը և ոչ էլ անբաւական անբողոք գոգոնու-
թիւնը, այլ մի տեսակ խորին մտածութիւն, որը,
կարծես, արտայայտելիս լինէր այդ միտքը: Ըլաւ
է, այդ բոլորը շատ լաւ է, բայց դրանից յետոյ
ի՞նչ պէտք է անել...
«Ուրեմն ինչու նրա հետ չը բաժանեցիր խըն-
ձորը»:—«Մենք միասին կերանք նրա հացը»,
պատասխանեց աղջիկը:
* * *
Ֆրանսիայի հռչակաւոր բանաստեղծ Վիկտոր
Հիւգոն Անգլիայում ֆրանսիական լեզուի վար-
ժապետների ժողովի նախագահից հետեւալ հե-
ռապիւր տալիս: Ֆրանսիական լեզուի ուսու-
ցիչների կոնգրէսը Անգլիայում, իր առաջին նիս-
տում պարտաւորեցրեց ինձ յանձնել ձեռ ժողովի
կողմից միաձայն ընտրուած հետեւալ յայտա-
բարութիւնը: Նախ քան մեր պարտաւորութեան
սկսելը, կարողացանք մեր չնորհալարութեան,
սիրտը և զարմայան զգացմունքները մեծ բանաս-
տեղծին և մարդասերին, Վիկտոր Հիւգոնին: Ու-
ղարկում ենք նրան մեր առ ի սրտէս ողջոյնը:
Նախագահ Շոյլ:
* * *
Նորերում Պէնզամում, Լօնդոնի մօտ, երկու
մօրմունքներ մտածեցին քարոզել իրանց վարդապե-
տութիւնը, յուսալով իրանց բազմաթիւութեան նկա-
րադրութիւններով գրեւէ անգլիական փողովի քա-
ղաքի գեղեցիկ սեռը: Բայց նրանք սաստիկ ըս-
խալուեցան: Հէնց որ նրանք բացատրեցին, թէ
բանը ինչու է, իսկոյն ունեղիւրները բարձրա-
ցան էտորադի վրա և սկսեցին ծնծել քարոզիչ-
ներին, պատուեցին նրանց չորերը, գլխարկները
դեցին և առհասարակ լաւ քօթակ տուեցին:
Թշուառ քարոզիչները փախուստ տալով հաղիւ
կարողացան աղաղակել այդ կրիտիկական դու-
թիւնից: Հաղիւ թէ նրանք կրկին անգամ համար-
ձակվին զարգացնել իրանց թէօրիսները անգլիա-
կան հասարակութեան առաջ:
* * *
Բ. Բայտ Լօնդոնում մէկ մատանի ձեռք բե-
րեց, որը մի քանի դարեր չարուսակ Հնդկաս-
տանի իշխանների ձեռքում էր գտնվում: Նա
նշանաւոր է նրանով, որ նրա վրա փորագրված է
հետեւալ արաբական վերնագիրը (Օ. Ալի): Այդ
գործը ինչպէս երևում է, վերագրւում է XIII
դարին Գիլիստոսից առաջ:
* * *
«Herold» լրագիրն Պոզնանից գրում է, որ 10
տարի առաջ Հէնրիկոս Բօդէ անունով մէկ սափ-
րիչ սպանվեցաւ: Նրա սպանութեան մէջ մեղա-
դրված զրաշար Ֆիշէրին դատարանը մահաւան
պատժի դատապարտեց, բայց յետոյ այդ պատիժը
ցմահ բանտարկութեամբ փոխարինեց, ուր և տաս

տարի մնաց: Այժմ յայտնվում է, որ նա կատա-
րելապէս արդար է, որովհետեւ գտնվել է իսկական
սպանողը, գործաւոր Հէրման Դաւիդսոնը, որը և
մահաւան պատժի է դատապարտված, իսկ անմեղ
գոհին արձակեցին: Ներողութիւն խնդրելով, որ
սխալվեցին: Լաւ սխալ է և լաւ է, որ մահաւան
պատիժը ցմահ բանտարկութեան էր փոխված:
* * *
Սան-Ֆրանցիսկոյի հեռագրով Նիւ-Եօրկ հաղոր-
դեցին այն լուրի մասին թէ մէկ կին, երկար ժա-
մանակ ամուրի լինելով, վերջապէս, մի անգամից
իգական սեռի վեց գեղեցիկ կազմված և առողջ
մանուկներ ծնեց:
* * *

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԲՆԿԵՐՈՒԹԵՆԻՑ

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 28 յունվարի: Հեռագիր-
ները Լահորից հաղորդում են, որ Հերատի
մէջ ապստամբութիւն է սկսվել:
Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 28 յունվարի: Ծոար լը-
րագիրները հաստատում են, որ արտաքին
գործերի միներտութիւնը ցաւակցութիւն
յայտնեց Աւստրիային Սօբօրէվի ձառի ա-
ռիթով: Չինական սահմանական իշխանու-
թիւնը դաշնագրի հակառակ բռնում է
ուսաց քարվանքներ:
Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 28 յունվարի: Պետական
բանկի 5% տոմսակը առաջին շրջանի արժէ
94 ռ. 75 Կ., երկրորդ 91 ռ. 37 Կ., երրորդ
92 ռ., չորրորդ 91 ռ. 25 Կ., հինգերորդ
90 ռ. 75 Կ., ներքին 5% առաջին փո-
խառութեան տոմսակը արժէ 218 ռ., երկ-
րորդ 216 ռ. 50 Կ., արեւելեան առաջին
փոխառութեան տոմսակը արժէ 90 ռ.
50 Կ., երկրորդ 89 ռ. 87 Կ., երրորդ 89
ռ. 87 Կ., ոսկի 8 ռ. 4 Կ.: Ռուսաց 1
րուբլ Լօնդոնի վրա արժէ 24,53 պէնս,
ուսաց 100 ռ. Համբուրգի վրա արժէ 209
մարկ 80 պֆ., Փարիզի վրա 258 ֆրանկ
50 սանտիմ: Բօրսայի արամադրութիւնը
դանդաղ է:

Խմբագիր—հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐՄԵՐՆԻ

երկու ողորմութիւնն է խնդրում— գթութիւն և
ներում: Որովհետեւ Աստուած գթած է և ներող:
Թող օրհնեալ լինի Նրա ամենակարողութիւնը,
թող անպակաս լինի ձեզանից Նրա չնորհը:
Բէկը որքան էլ խոստարար լինէր, որքան էլ
զայրացած լինէր իր հայրենիքի թշնամիների վրա,
այսու ամենայնիւ, ծերունու խօսքերը աղբեցին
նրա սրտին, և դառնալով դէպի սպարապետը,
հարցրեց.
—Ո՞վ է այդ մարդը:
Այդ միջոցին վրա հասաւ Ներսէս սրբազանը,
և առաջ անցնելով, պատասխանեց.
—Կա Աւրամազ-Կուլի-խանի վեղերն է, այն
բռնապետի, որը իր ամբողջով այս գիշեր ցնդեց
օդի մէջ: Մի քանի րոպէ առաջ ինձ մօտ էր:
Ես երկար խօսեցի զրա հետ մահապալանների
դարձու բարբարոսութիւնների մասին: Նա հա-
մաձայնվեցաւ ինձ հետ և արարացրեց մեր վար-
մունքը: Ընդունեցէք, բէկ, ծերունի վեղերի խըն-
դիւրը, հրամայեցէք զարգացնել կոտորածը: Թող
ձեր չնորհն ու ողորմածութիւնը լինի վարձատ-
րութիւն այդ մարդու այն ծառայութիւնների հա-
մար, որ իր պաշտօնավարութեան ընթացքում
կատարել է այստեղի հայերի վերաբերութեամբ:
Նա իր բոլոր բարեարարութիւնները պատմեց ինձ
և նրանց անկեղծութեան մէջ ևս կատարւած չու-
նեմ:
—Ես կը հրամայեմ զարգացնել կոտորածը, բայց
բերդը պէտք է քանգլի, ասաց բէկը, և դառնա-
լով դէպի ծերունի վեղերը, աւելացրեց.
—Հէնց այս օրից, վեղեր, դու պիտի առնես
քեզ հետ այդ բերդում մնացած մահապալաննե-
րին և պիտի դադրես դէպի Պարսկաստան:
Վեղերը կամեցաւ մի խօսք ևս ասել, բայց սըր-
բազանը անխաբիւրեց նրան լուր:
Բէկը անցաւ դէպի բերդը:

(Կը շարունակվի)

